

21.6.20

לכבוד
ח"כ יעקב מרגי
יו"ר ועדת הכלכלה
וחברי הכנסת

הנדון: הצורך בהשלמת הרפורמה בענף הדיג בים התיכון

1. רקע

טביעת הרגל האקולוגית של הדיג בים התיכון והשפעתו השלילית על הסביבה הימית – היא דרמטית, הן בהיקף השטח המושפע, והן בעוצמת הפגיעה בטבע. בשנת 2015 הוערך כי בכל שנה נפגעים בישראל כ-3,000 צבי ים ועשרות אלפי ערכי טבע מוגנים כמו כרישים, בטאים ואלמוגים במהלך פעילות הדיג. יש לזכור כי הדיג בים התיכון תורם אחוז זניח (2%) מאספקת הדגה לשוק הישראלי, ועם זאת, כאמור, הנזק האקולוגי לים הוא אדיר.

דיג הוא הגורם הפוגעני ביותר עבור הסביבה הימית, כפי שנמצא הן עבור ים תיכון¹, והן ברמה הגלובלית². המערכת האקולוגית בים נפגעת מדיג הרבה יותר מאשר מזיהום ים, שינוי אקלים ומינים פולשים. רק לאחרונה פרסם האו"ם דוח שקבע כי מצב דיג היתר בים התיכון הוא החמור ביותר בעולם³.

האמצעי המרכזי לניהול דיג במצב של דיג יתר הוא הפחתה של מאמץ הדיג במרחב ובזמן. הבנק העולמי⁴ קבע כי יש לצמצם את מאמץ הדיג הגלובלי ב-44%, והתוצאה תהיה עלייה של 13% בשלל, עלייה של 24% במחיר ליחידת דג (בגלל השיפור במצבם של דגי איכות), והתועלת הכלכלית של ענף הדיג תגדל פי 30!

במשך שנים רבות פעל ענף הדיג בים התיכון של ישראל ללא רגולציה מתאימה, ותוך השענות על פקודת דיג מיושנת (1937) ותקנות דיג חסרות. הרגולציה על הענף לא קבעה כמעט שום סייג על היכן לדוג, מתי לדוג, כמה לדוג ואיך לדוג. כלומר, בפועל לא בוצע ממשק דיג, הותר שימוש נרחב בשיטות דיג לא סלקטיביות והרסניות, ולא הוגדרו כמעט שמורות טבע המאפשרות התחדשות הדגה. במקביל, על מעט ההגבלות שכן הוטלו בחקיקה – כמעט לא בוצעה אכיפה. התוצאה היא משולשת: נזק סביבתי⁵, נזק כלכלי⁶, ונזק חברתי ותעסוקתי. כך נמצא, כי ענף הדיג החופי המסחרי סבל מירידה חדה בשלל ליחידת מאמץ, ולמעלה מ-80% ממחזיקי הרישיונות המסחריים אינם מתפרנסים מדיג באופן קבוע⁶.

2. רפורמת הדיג

רפורמת הדיג קודמה לפני כארבע שנים במאמץ משותף של ועדת הכלכלה, משרדי הממשלה (חקלאות, הג"ס, אוצר ורטי"ג) ושל ארגוני סביבה ובראשם החברה להגנת הטבע. עיקרי ההישגים של הרפורמה עד כה:

¹ Coll, M. et al. 2010. The biodiversity of the Mediterranean Sea: Estimates, patterns, and threats. PLoS One 5, e11842.

² Díaz S, Settele J, Brondízio E, et al. 2019. Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services.

³ FAO. 2020. The state of the world FISHERIES AND AQUACULTURE.

⁴ The Sunken Billions Revisited. 2016. The World Bank.

⁵ הפגיעה המתמשכת בדגינים צעירים ובתהליכי רבייה והתחדשות הדגה גרמה לנזק כלכלי למשק. הנזק כתוצאה מפעילות ענף דיג המכמורת נאמד בכ-860 מלש"ח (ל-20 שנים, מהוון לשנת 2013, ע"י דוח TASC).

⁶ בלמקר י. 2018. כימות ההשפעה האקולוגית והכלכלית של שלל הלוואי בדיג החופי, ודרכים למניעתו על ידי הגברת סלקטיביות הרשת. הוגש למדען הראשי במשרד החקלאות. דוח לתכנית מחקר 891-0282-15.

א. עיגון סמכות פקיד הדיג הראשי להטיל מגבלות על הדיג במסגרת חידוש רישיונות הדיג השנתיים.
 ב. תקנות דיג חדשות (2016) אשר קבעו, לראשונה, כלים לביצוע ממשק דיג בר קיימה :

- מתי לדוג?
 - איסור דיג חופי וספורטיבי בעונת הרבייה למשך 60-90 יום.
 - איסור דיג מכמורת בעונת הגיוס של הדגיגים הצעירים למשך 90 יום.
- היכן לדוג?
 - איסור על דיג מכמורת ב-40% משטח הים (מים רדודים, שטחים סלעיים ואזור הצפוף), תוך פיצוי הדייגים בכ-20 מלש"ח.
 - איסור דיג הקפה במים רדודים, פחות מ-500 מ' מהחוף.
- איך לדוג?
 - איסור מוחלט על דיג בעזרת מיכלי צלילה ורובה.
 - הגדלת גודל העין ברשתות.
- כמה לדוג?
 - מכסת שלל יומית לדייגים ספורטיביים (כדי למנוע מהם לפגוע בדגה ובשלל הדייגים המסחריים, כי היקף השלל של הדיג הספורטיבי עלה והוא מתחרה עם הדיג החופי המסחרי).

ג. העברת סמכויות האכיפה אל יחידה ימית חדשה ברשות הטבע והגנים (2018).

3. האתגר הנוכחי בניהול הדיג בים התיכון – השלמת הרפורמה

הים התיכון סובל משנים של הזנחה סביבתית. למרות מחויבות ישראל להגנה על לפחות 10% משטח הים כשמורות טבע ימיות עד שנת 2020, פחות מ-3% מוכרזים כיום ומוגנים. דיג אגרסיבי מבוצע, תוך פגיעה בהתחדשות הדגה. איסור דיג בעונת הרבייה הוא מאבני היסוד של ניהול דיג בר קיימה. משרד החקלאות אינו עומד על השבתת הדיג בעונות הרבייה בהתאם לתקנות הדיג, ובארבע השנים האחרונות, בוצעה השבתת דיג מלאה בעונת הרבייה למשך כ-30 יום בלבד. לכן, יש לקדם את הצעדים הבאים על מנת לשקם את הדגה בים התיכון, לרווחת הדייגים, הסביבה והציבור כולו:

- שמירה על תקנות הדיג ומימוש מלא שלהן.
- איגום משאבים להשבתה כוללת של צי דיג המכמורת שהוא שיטת דיג הרסנית הפוגעת בבית הגידול, במינים מוגנים ובשלל הדייגים האחרים.
- השבתת דיג בעונת הרבייה למשך 60-90 יום מלאים. במידת הצורך, ניתן להעמיד פיצוי לדייגים, אך בוודאי שאין להתיר דיג בעונת הרבייה ולפגוע בהתחדשותה במידה שפיצוי כזה אינו קיים.
- ניהול ממשק דיג מבוסס ידע – תקצוב תכנית ניטור דגה, הקמת ועדה מדעית מייעצת לפקיד הדיג.
- תמיכה בדייגים החופיים – תקצוב הקמתן של שוניות מלאכותיות.
- קידום שמורות טבע ימיות – מרחבים לאישוש ושיקום הטבע והדגה הימית.

איור 3 – השפעות הדיג על הסביבה הימית

צנינית אטלנטית שנתפסה ברשת. צילום: אנדרי אהרנוב.

סלפית צהובת פס שנתפסה ברשת. צילום: אנדרי אהרנוב.

דולפינן מצוי שהסתבך ברשת דיג ונפלט לחוף. צילום: היחידה הימית, רט"ג.

דקר וסרגוס שנלכדו ברשת. צילום: אנדרי אהרנוב.

